

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ “Христо Ботев”

7300, гр. Кубрат, общ. Кубрат, обл. Разград, ул. “Страцин” №1,

www.soukubrat.com

ПРОГРАМА
ЗА
ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Училищната програма за здравно образование на СУ „Христо Ботев“ – гр. Кубрат е разработена съгласно Наредба № 13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование на МОН.

II. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Програмата има за цел изграждане на личност, която да подбира информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните.

III. ФОРМИ И НАЧИНИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ЗДРАВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

В училище здравното образование се осъществява в:

- процеса на общоучилищната подготовка;
- часа на класа, чрез разработване на проекти;
- заниманията по интереси в рамките на целодневната организация на учебния ден.

IV. ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ И ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ I – X КЛАС

ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН

Област на компетентност	Тема	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът:</i>	Учебен предмет	Извънкласни дейности
Психично здраве и личностно развитие	Изявата на учениците - условие за развитие на самочувствието	умее да определя, формулира и заявява собствените желания	Всички учебни предмети	Драматизации Тържества Състезания Концерти Кръжоци
	Аз и другите около мен Положителни емоции и междуличностно общуване	разбира , че човек може да постъпи по различен начин в една и съща ситуация разпознава основни свои чувства и да има елементарни умения за изразяване на нето им и справяне с негативни емоции	Всички учебни часове	
Физическо развитие и дееспособност	За да растем здрави и силни Органи на човешкото тяло	описва различните части на човешкото тяло и назовава различните системи на тялото	Околен свят Човекът и природата	
	Физическото развитие и закаляване на ученика	назовава и обяснява промените, които настъпват в човешкото тяло в процеса на порастването обяснява влиянието на собственото поведение върху физическото състояние и развитие	Час на класа Човекът и природата	

	Обичаме природата и се грижим за нея Игри Енергията - двигател на човешкото тяло	обяснява как физическите упражнения укрепват костите, мускулите и органите и поддържат тонуса на тялото, обяснява как енергията, която човек използва се получава от храната, ако поетата енергия е повече от използваната, тялото натрупва излишното във вид на мазнини дава примери как личното поведение в ежедневието за влияе върху физическото развитие и благополучие демонстрира и практикува основни упражнения, дейности и игри за развитие на опорно-двигателния апарат и преодоляване на бездвигжането	Човекът и природата Физическо възпитание и спорт	Разходка в парка Походи Екскурзии
Превенция на употребата на психоактивни вещества	Вредни за човека вещества Вредата от алкохола и тютюнопушенето и наркотиците Рискове за здравето от употребата на алкохол и наркотици Пасивното пушене и последици за здравето	описва различните видове психоактивни вещества (алкохол, цигари, лекарства, наркотици) и тяхното влияние върху здравето обяснява влиянието на пасивното пушене	Човекът и природата Час на класа	
Безопасност и първа помощ	Безопасност на работното място - правила	изброява и следва елементарни правила за безопасност преди, по време на и след злополука	Час на класа	
	Как да окажем първа помощ на пострададал Предпазване от наранявания и травми	различава рисковото от нерисковото поведение и да не предприема поведения, водещи до опасност за него и за другите и демонстрира умения за оказване на първа помощ при порязвания, одрасквания, ожулвания, изгаряния, ужилвания, навяхване, изкълчване	Час на класа	Водно-спасителен минимум в начален етап
Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции	Анатомични особености на момчето и момичето Промени в човешкото тяло	описва човешкото тяло и анатомичните особености на половите системи на мъжа и жената умее да се грижи за хигиената и здравословното състояние на своята полова система	Човекът и природата Час на класа	
	Откъде идват бебетата	обяснява зачеването и раждането на деца	Час на класа	
	Промени през пубертета	различава, отказва и избягва поведения,	Час на класа	Беседи

		свързани със сексуално насилие или злоупотреба		
Лична хигиена	Чистотата е здраве За чистотата на дрехите и тялото	умее да поддържа обща хигиена на тялото, облеклото, работното място и дома	Околен свят Час на класа	
	Зъбите и грижите за тях	описва строежа и заболявания на зъбите, венците и устната кухина посочва влиянието на различните храни и начина на хранене върху тях умее да поддържа здравето на зъбите, венците и устната кухина	Човекът и природата	
	Дневен режим Аз и моето здраве Скелет и мускули	доказва необходимостта от съчетаване на физическо и умствено натоварване, сън и почивка демонстрира елементарни умения за ефективно учене посочва и показва умения за хигиена на очите при писане, четене, гледане на телевизия демонстрира навици за правилно стоене на чина, носене на ученическа чанта	Човекът и природата Всички часове	
	Органи на слуха	описва функционирането на слуховия анализатор и изброява изискванията за хигиената на ушите	Човекът и природата	
Хранене	Хранене на човека	класифицира храните в различните хранителни групи	Човекът и природата	
	Видове хранителни продукти и начини за снабдяване	класифицира храните според техните основни хранителни съставки обяснява значението на различните видове храни и техните съставки за здравето	Час на класа Технологии и предприемачество	
	Най-ценни и незаменими храни за ученика На парти	съставя елементарно балансирано дневно меню различава годните от негодните храни	Час на класа Технологии и предприемачество	
	Правила за здравословно хранене	посочва и следва елементарни правила за здравословно хранене (по отношение на приемане и усвояване на храната, значението на сутрешната закуска и т. н.)	Час на класа	

		осъзнава и цени значението на здравословното хранене за своето развитие		
--	--	---	--	--

ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН

Област на компетентност	Тема	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>	Учебен предмет	Извънкласни дейности
Психично здраве и личностно развитие	Моето биологично съзряване - пубертет и юношество	Описва и обяснява характерните особености на физическото и психическо развитие и емоционалните промени в пубертета и юношеството.	Човекът и природата Биология и здравно образование	
	Какъв човек съм аз и кои са моите приятели?	Развива и поддържа положителен образ за себе си; Умее да диференцира, използва и развива своите силни страни; Разбира и приема личностните различия между чувствата и поведението; Изброява и използва основните стъпки в процеса на вземане на решения.	Час на класа	
	Професията на моите родители	Описва и обяснява различните видове професии, с които се среща в ежедневието си; Демонстрира умения за: <ul style="list-style-type: none"> • позитивно мислене • справяне със стрес и негативни емоции • самонаблюдение и самоанализ • вземане на решения • поставяне и реализиране на краткосрочни и дългосрочни цели • адекватно и пълноценно използване на собствения потенциал • правене на избори • търсене и оценяване на информацията, свързана с различните професии и мястото им в социалния контекст съотнасяне на информацията, свързана с различните професии, със собствените желания, склонности, възможности, нагласи • оценяване влиянието на средата върху професионалния избор 	Час на класа	

ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН

Област на компетентност	Тема	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>	Учебен предмет	Извънкласни дейности
	Потребности, желания, поведение	<p>Умее да отстоява собствените си потребности и желания, при отчитане и толерантност към потребностите и желанията на другите;</p> <p>Умее да предвижда последствията от своето поведение за себе си и за другите.</p>	Час на класа	
Физическо развитие и дееспособност	Човешкият организъм – единна цялостна система	Обяснява и категоризира различните елементи на човешкото тяло - клетки, тъкани, органи, системи – тяхната структура, функции и взаимовръзка.	Човекът и природата Биология и здравно образование	
	Здравни познания и хигиена	<p>Демонстрира умения и навици за предпазване от болести на различните системи на тялото:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опорно-двигателен апарат • дихателна система • нервна система • сърдечно-съдова система • полова система • отделителна система • храносмилателна система 	Човекът и природата Биология и здравно образование	
	Опорно-двигателна система. Хигиенни правила и норми	<p>Описва и обяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развитието на опорно-двигателния апарат; • ролята и влиянието на физическите упражнения, различните спортове и туризма върху физическото развитие и състояние на човека. <p>Демонстрира умения за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дневно, седмично, месечно, сезонно и годишно планиране на физическите дейности и упражнения; • оптимално физическо натоварване комплексно развиване на двигателни качества. 	Човекът и природата Биология и здравно образование	
Превенция на употребата на психоактивни вещества	Токсични вещества / алкохол, никотин, наркотици и лекарства/-употреба и последици.	<p>Описва и обяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • свойствата и въздействията на различните психоактивни вещества - цигари, алкохол, лекарства и наркотици, и тяхното съчетаване, 	Човекът и природата Биология и здравно образование	Отбелязване на Международния ден за борба с

ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН

Област на компетентност	Тема	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>	Учебен предмет	Извънкласни дейности
		<p>върху различните възрасти в краткосрочен и дългосрочен план;</p> <ul style="list-style-type: none"> • спецификата на създаване на зависимост при различните психоактивни вещества; • нормативната/законова база във връзка с употребата и разпространението на психоактивните вещества. 		<p>тютюнопушенето – 31.05</p>
	<p>Няма място за наркотици в твоят живот!</p>	<p>Демонстрира умения за отказ и справяне със ситуации на предлагане на психоактивни вещества - умения за настойчивост (асертивност), за казване на "НЕ", за устояване на натиск;</p> <p>Анализира последствията от употребата на психоактивни вещества в личен, семеен и социален план;</p> <p>Осъзнава, че употреба или неупотреба на психоактивни вещества е въпрос на личен избор и отговорност;</p> <p>Анализира причините, факторите и личните мотиви за избора по отношение на употреба или неупотреба на психоактивни вещества;</p> <p>Избягва употребата на психоактивни вещества.</p>	<p>Час на класа</p>	<p>26 Юни – Международен ден за борба със злоупотребата с наркотици</p>
<p>Безопасност и първа помощ</p>	<p>Общуване и поведение</p>	<p>Умее да различава рисково от нерисково поведение по отношение на нови дейности и отговорности, свързани с развитието и порастването;</p> <p>Умее да предвижда последствията от своето и чуждото поведение по отношение на безопасността;</p> <p>Демонстрира умения за отстояване на безопасно поведение и устояване на натиск.</p>	<p>Час на класа</p>	
	<p>Оказване на първа помощ в различни ситуации - при шок, силно кръвотечение, задавяне, отравяне, изгаряне, счупване на крайник;</p>	<p>Показва знания и умения за оказване на първа помощ при шок, силно кръвотечение, задавяне, отравяне, изгаряне, счупване на крайник;</p> <p>Демонстрира отговорно отношение към собствената безопасност и безопасността на другите.</p>	<p>Биология и здравно образование Час на класа</p>	

ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН

Област на компетентност	Тема	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>	Учебен предмет	Извънкласни дейности
Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции	Първични и вторични полови белези	Описва анатомията и физиологията на мъжката и женската полова система и процесите на репродукция; Описва промените , които настъпват в тялото в периода на юношеството, и необходимите лични хигиенни навици във връзка с тях.	Човекът и природата Биология и здравно образование	
	Методи за предпазване от нежелана бременност и болести предавани по полов път	Посочва методи на контрацепция и причини за тяхното използване; Познава и описва болестите, предавани по полов път, и ХИВ/СПИН.	Човекът и природата Биология и здравно образование	Отбелязване на 1 декември - Международен ден за борба срещу СПИН
	Сексуална култура и поведение	Приема своята сексуалност като естествена част от живота; Демонстрира междуличностни и социални умения за влизане и поддържане на партньорски взаимоотношения; Отнася се отговорно към своето сексуално здраве и се консултира със специалисти.	Биология и здравно образование Час на класа	
	Семейството и неговите отговорности	Умее да анализира влиянието на средата, културата, семейството по отношение на очакванията към ролите на мъжа и жената; Описва промените на взаимоотношенията и ролите в семейството, свързани с порастването на децата; Осъзнава значението на личния избор и поведение в междуличностните отношения, така че те да не водят до риск за здравето и личната безопасност.	Час на класа	
Лична хигиена	Здравословен начин на живот. Дневен режим	Показва умения за оптимално съчетаване на умствено, физическо натоварване, почивка и сън; Демонстрира умения за използване на стратегии за ефективно учене; Описва въздействието на шума върху нервната система.	Човекът и природата Биология и здравно образование Час на класа	
	Здраве, спорт, туризъм	Обяснява значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие;	Човекът и природата Биология и здравно образование	

ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН

Област на компетентност	Тема	Знания, умения и отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>	Учебен предмет	Извънкласни дейности
		Демонстрира позитивно отношение и да участва в активни форми на отдих.	Час на класа Физическа култура и спорт	
Хранене	Храносмилателна система	Обяснява функционирането на храносмилателна система	Човекът и природата Биология и здравно образование	
	Химичен състав на храната. Начини на хранене	Описва значението на различните храни и начина на хранене за Здравето; Назовава функциите и източниците на витамини и минерали; Разграничава различните начини на хранене - вегетарианство, разделно хранене и т. н.	Човекът и природата Биология и здравно образование	Отбелязване на Световния ден на храната – 16.X.
	Правилното хранене – предпоставка за добро здраве.	Разбира и обяснява взаимовръзката на храненето с другите ежедневни дейности и значението му за здравето; Разбира и обяснява необходимостта от различно меню и диета за различните хора; Разбира и обяснява необходимостта от разнообразна храна; Разбира и обяснява причините, поради които храната се разваля, и правилата за съхранение на различните видове храни; Разбира и обяснява влиянието на начина на подготовка на храната върху нейните качества и връзката със здравето.	Час на класа	Отбелязване на Международен ден на здравословното хранене - 30.X.

ПЪРВИ ГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА СРЕДНА СТЕПЕН

Област на компетентност	Тема	Знания, умения и отношения	Учебен предмет	Извънкласни дейности
Психично здраве и личностно развитие	Индивидуално развитие на човека	Обяснява и анализира етапите на жизненото развитие на човека; Демонстрира умения за справяне с промените,	Биология и здравно образование	

		свързани с юношеството като етап на жизненото развитие.		
	Личен избор или избор на другите	Показва умения за отстояване на личния избор при зачитане на правата на другите хора; Демонстрира умения за критично осмисляне на влиянието на средата - семейството, връстниците, групата, значими хора и образи, средствата за масова информация, култура, традиции, социални норми, ценности, митове, вярвания върху личността (начина, по който човек възприема себе си и другите, неговите избори и поведение).	Час на класа Психология и логика Свят и личност Философия	
	Моите решения и ценности – гаранция за успеха ми в бъдеще	Умее да изяснява и отстоява собствените ценности и избори; Анализира собствения стил на вземане на решения и последствията от него.	Час на класа Психология и логика Свят и личност Философия	
	Потребности, желания, поведение	Идентифицира и решава проблеми; Умее да си поставя дългосрочни житейски цели; Идентифицира собствените си чувства и анализира на връзката им с поведението; Изразява собствените чувства по конструктивен начин.	Час на класа	
Физическо развитие и дееспособност	Физическата дееспособност и здравето на човека	Анализира влиянието на личното поведение и навици върху различните системи и здравето; Демонстрира здравословни избори във връзка с промените, които настъпват в процеса на растежа и развитието; Поддържа оптимално равнище на физическа дееспособност.	Биология и здравно образование Физическо възпитание и спорт Час на класа	
Превенция на употребата на психоактивни вещества	Токсични вещества / алкохол, никотин, наркотици и лекарства/- употреба и последици.	Описва влиянието на психоактивните вещества върху репродуктивното здраве и бременността (плода)	Биология и здравно образование	Отбелязване на Международния ден за борба с тютюнопушенето – 31.05
	Няма място за наркотици в твоят живот!	Показва умения за анализ и критично осмисляне на влиянието на социалните модели, социалната среда, култура, традиции, медии, семейство, връстници, приятелски групи, за употребата или неупотребата на психоактивни вещества;	Час на класа	26 Юни – Международен ден за борба със злоупотребата с наркотици

		Показва умения за намиране и осъществяване на алтернативни на употребата на психоактивни вещества начини и дейности за: приобщаване към групи, справяне със стрес и тревожност, за позитивни преживявания.		
Безопасност и първа помощ	Общуване и поведение	Анализира факторите, които водят до злополуки и насилие; Показва умения за идентифициране на ситуации на насилие и злополуки и избор на стратегии за избягването им; Обяснява връзката на алкохола и другите наркотици със злополуките и насилието; Демонстрира умения за решаване на конфликти	Час на класа	
	Оказване на първа помощ различни ситуации - при удавяне, транспортиране на пострадад, при ухапване от животни злополуки и в ситуации на насилие,	Демонстрира умения за оказване на първа помощ при удавяне, транспортиране на пострадад, при ухапване от животни Умее да предлага и оказва помощ при злополуки и в ситуации на насилие	Биология и здравно образование Час на класа	
Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции	Методи за предпазване от нежелана бременност и болести предавани по полов път	Описва предимствата и ограниченията на различните методи на контрацепция и начините на тяхното използване за предпазване от нежелана бременност, болести, предавани по полов път, ХИВ/СПИН; Изброява местата, където може да получи специализирана помощ и консултиране и да разбира необходимостта от него.	Биология и здравно образование Час на класа	Отбелязване на 1 декември - Международен ден за борба срещу СПИН
	Сексуална култура и поведение	Умее да изразява своята сексуалност, съобразявайки се с желанията, суверенитета и правата на другите; Умее да договаря безопасни сексуални отношения Показва умения за предпазване от нежелана бременност, болести, предавани по полов път, ХИВ/СПИН; Има нагласа за отговорно сексуално поведение спрямо себе си и другите;	Биология и здравно образование Час на класа	

		Показва толерантно отношение към хора с различно сексуално поведение и начин на живот.		
	Семейството и неговите отговорности	Демонстрира основни знания и умения за бъдещо Родителство.	Час на класа	
Лична хигиена	Здраве, спорт, туризъм	Обяснява значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие; Демонстрира позитивно отношение и да участва в активни форми на отдих.	Биология и здравно образование Час на класа	
Хранене	Храносмилателна система	Обяснява функционирането на храносмилателна система	Човекът и природата Биология и здравно образование	
	Начин на хранене – традиция или собствен избор	Диференцира индивидуални, семейни и културално обусловени различия по отношение начина на хранене; Умее да анализира влиянието на средата - семейство, приятели, национални традиции върху личния избор на начин на хранене Умее да анализира и оценява следствията от използването и съчетаването на различните видове храни.	Биология и здравно образование Час на класа	Отбелязване на Световния ден на храната – 16.X.
	Правилното хранене – предпоставка за добро здраве.	Умее да съставя лично седмично меню, съобразено с потребностите на възрастта и растежа в периода на юношеството; Умее да анализира връзката между калориите, активността и теглото и да подбира своето дневно и седмично меню съобразно със своите потребности и факторите на средата - наличност на храни, социални и културални особености; Описва опасностите от предприемане на действия за рязко намаляване на теглото.	Биология и здравно образование Час на класа	Отбелязване на Международен ден на здравословното хранене - 30.X.